

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**ПЕДАГОГІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО
СЕРЕДОВИЩА В РОБОТІ З РІЗНИМИ
СОЦІАЛЬНИМИ СУБ'ЄКТАМИ**

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
22 ЛИСТОПАДА 2016 РОКУ**

Затверджено редакційно-видавничою
радою Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
протокол № від р.

ХАРКІВ – 2016

Шеплякова І.О.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціальної педагогіки,

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В СОЦІАЛЬНО- ВИХОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВНЗ

Проведений аналіз наукових джерел (Н. Максимовська, Ж. Петрочко, А. Рижанова, С. Харченко, О. Хендрик, С. Хлестова та ін.) дозволив розкрити потенціал соціально-виховного середовища ВНЗ як одного із чинників, що впливає на процес формування деонтологічної культури майбутніх соціальних педагогів. Умовами використання потенціалу соціально-виховного середовища ВНЗ у формуванні деонтологічної культури майбутнього соціального педагога визначено: створення або вдосконалення соціально-виховного середовища ВНЗ для забезпечення фахівця системою знань про професійні зобов'язання соціального педагога; цілеспрямоване залучення соціальних інституцій зовнішнього рівня для суб'єктизації студентами вимог професійних зобов'язань, їх сприйняття як обов'язку; координація та спрямування діяльності соціальних інституцій внутрішнього й зовнішнього рівнів на активізацію соціально-професійного розвитку студентів і вироблення в них імперативів нормативної професійної поведінки; розробка та реалізація науково-методичного забезпечення системи формування деонтологічної культури майбутніх соціальних педагогів упродовж навчання у ВНЗ з урахуванням наступності й послідовності процесу.

На підставі проведеного аналізу процесу формування деонтологічної культури в професійній підготовці майбутнього соціального педагога констатовано недостатнє використання потенціалу соціально-виховного середовища, закладених у його особливостях, що зумовило розробку системи формування деонтологічної культури майбутнього соціального педагога в соціально-виховному середовищі ВНЗ, представлену у вигляді структурно-функціональної моделі як єдність функціонально-цільового, змістово-процесуального та оцінно-результативного компонентів.

Функціонально-цільовий компонент містить мету (підвищення рівня сформованості деонтологічної культури майбутніх соціальних педагогів), завдання (створення умов для формування деонтологічної культури майбутніх соціальних педагогів у соціально-виховному середовищі ВНЗ), принципи (системності; соціальної й професійної детермінованості; забезпечення взаємодії соціальних інституцій; варіативності; наступності; послідовності; практичної спрямованості) формування деонтологічної культури майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки з використанням можливостей соціально-виховного середовища ВНЗ.

Змістово-процесуальний компонент системи включає етапи: підготовчий, координаційний та процедурно-технологічний, кожному з яких відповідає

зміст, форми й методи забезпечення соціально-виховної роботи з розширення досвіду професійної соціально-педагогічної взаємодії на внутрішньому (зі студентами, науково-педагогічними працівниками) та зовнішньому (із соціальними інституціями, залученими до співпраці: закладами освіти різного рівня, соціальними службами, закладами соціального обслуговування, притулками, закладами культури, сім'ями, випускниками тощо) рівнях соціально-виховного середовища ВНЗ.

Так, на підготовчому етапі змістово-процесуального компонента системи передбачено визначення суб'єктів соціальних інституцій внутрішнього та зовнішнього рівнів соціально-виховного середовища ВНЗ; виокремлення напрямів спільної діяльності, уточнення її стратегії й тактики, визначення форм та методів, складання плану соціально-виховної роботи.

На координаційному етапі змістово-процесуального компоненту системи забезпечується взаємодія соціальних інституцій внутрішнього й зовнішнього рівнів соціально-виховного середовища ВНЗ. Форми та методи роботи на цьому етапі розподілені за двома основними напрямками: соціально-виховна робота на внутрішньому та зовнішньому рівні соціально-виховного середовища ВНЗ. Так, на внутрішньому рівні передбачено організацію та проведення соціально-педагогічної просвіти науково-педагогічних працівників профільної кафедри з метою усвідомлення ними важливості та необхідності соціально-виховної роботи з формування деонтологічної культури студентів, а також підвищення рівня їхньої готовності до ефективного використання можливостей співпраці із соціальними інституціями зовнішнього рівня; спрямування діяльності науково-педагогічних працівників на усвідомлене використання можливостей взаємодії в процесі формування деонтологічної культури майбутнього соціального педагога; створення координаційно-творчих ініціативних груп; активізацію внутрішніх соціально-виховних сфер ВНЗ (традиції, студентське самоврядування, громадська діяльність, дозвілля). У свою чергу, на зовнішньому рівні передбачено роботу з налагодження зв'язків із зовнішніми соціальними інституціями з метою залучення їх до співпраці (як співорганізаторів, консультантів, учасників, поважних гостей) під час проведення соціально-виховних заходів у напрямі формування деонтологічної культури майбутніх соціальних педагогів; укладання угод з установами щодо спільної діяльності та розробка загального плану роботи.

Форми й методи роботи на процедурно-технологічному етапі змістово-процесуального компоненту системи формування деонтологічної культури майбутнього соціального педагога в соціально-виховному середовищі вищого навчального закладу розподілені за чотирма основними напрямками: інформаційно-теоретичний напрям (метою якого є забезпечити майбутнім соціальним педагогам можливість опанувати систему узагальнених деонтологічних знань, необхідних для здійснення нормативної поведінки, а також сформувати поняття та уявлення про основні деонтологічні категорії; ціннісно-мотиваційний напрям, метою якого є сформувати сукупність ціннісних орієнтацій, що відповідають змісту професійно-групових цінностей та на цій основі забезпечити професійно-педагогічну спрямованість студентів

на здійснення нормативної поведінки в професійній галузі; особистісно-поведінковий напрям, метою якого є сформувати у майбутніх соціальних педагогів, з одного боку, особистісно значущі якості, необхідні для здійснення фахової належної (нормативної) поведінки (соціальна активність, чесність, сумлінність, дисциплінованість та відповідальність), а, з іншого, – сукупність умінь та навичок здійснення фахової належної (нормативної) поведінки; аналітико-рефлексивний напрям, метою якого є сформувати в майбутніх соціальних педагогів здатність до аналізу, осмислення, самоаналізу власної поведінки, її відповідності нормативним вимогам.

Оцінно-результативний компонент системи передбачає моніторинг змін у сформованості деонтологічної культури майбутніх соціальних педагогів, що зумовило розробку критеріально-діагностичної бази. Підґрунтям для визначення критеріїв і показників високого, середнього та низького рівнів сформованості в студентів деонтологічної культури стала її компонентна структура. Як критерії визначено ціннісно-мотиваційний (сформованість у студентів пізнавальних та соціальних мотивів нормативної професійної поведінки; усвідомлення значущості опанування деонтологічних знань); когнітивний (повнота, системність деонтологічних знань, сприйняття їх на особистісному рівні); емоційно-вольовий (переконаність у необхідності та значущості деонтологічних норм, усвідомлений вибір їх як регулятивів власної майбутньої професійної поведінки, ставлення до вимог професійних зобов'язань; рівень сформованості професійно-особистісних якостей, необхідних для здійснення нормативної професійної поведінки); поведінковий (рівень сформованості практичних умінь та навичок здійснення нормативної професійної поведінки; сформованість способів самостійного прийняття рішень, оцінювати їхні наслідки, готовність визначати необхідні обмеження та реалізовувати відповідну нормативним вимогам поведінку; залучення інших до виконання деонтологічних норм).

Отже, рівень сформованості деонтологічної культури соціального педагога можна суттєво підвищити, якщо впровадити в процес його професійної підготовки розроблену систему з використанням потенціалу соціально-виховного середовища вищого навчального закладу.

Шульга Т.В.

аспірант кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА В СИСТЕМІ ЖИТТЄВОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Сучасні соціальні реалії вимагають від молодшої людини свідомого та активного вибору майбутньої професійної діяльності, свого життєвого шляху. Тому виникає необхідність створення в освітніх інституціях умов для формування особистості, здатної до ефективного функціонування в